

1. Pobuna u KPZ Zenica – 11.02.2003. godine

U vezi s već napomenutim zahtjevom CPT-a upućenog vlastima Bosne i Hercegovine, resorna ministarstva entiteta su sačinila i dostavila slijedeće informacije.

U Izvještaju Federalnog Ministarstva pravde koji se odnosi na pobunu osuđenih osoba u KPZ –u Zenica, navodi se da je pobuna počela 11.02.2003. godine u 22 sata i 10 minuta u III paviljonu. Direktor Zavoda je o pobuni odmah obavijestio Federalno Ministarstvo pravde i Policijsku upravu, Zenica. Razlog za pobunu je nađen u činjenici da je TV aparat, na kojem osuđene osobe prate TV program u III paviljonu je isključen tačno u 22 sata, jer je do tada bio odobren za praćenje, a osuđene osobe su smatrale da se zbog vjerskog praznika, Bajrama treba ugasiti u 23 sata.

Po isključenju TV aparata, grupa osuđenih osoba postavila je od klupa i kreveta barikadu na vratima, a postavljajući barikade su se pridružile i druge osuđene osobe. Stražari koji su se u tom trenutku nalazili u III paviljonu pokušali su razgovarati sa osuđenim osobama, što ovi nisu prihvatili.

Stražari su potom zaključali ulazna vrata (rešetke) paviljona.

Poslije toga nastaju veliki neredi u III paviljonu koji su za posljedicu imali uništavanje prozora i namještaja, paljenje spužvi, čebadi i posteljine. Od željeznih šipki koji su osuđenici odvojili od kreveta i ograde iz zajedničkog hodnika, nekoliko osuđenih osoba, znajući da je zgrada paviljona jako stara i da nema betonsku ploču, pokušala je probiti plafon i izaći na krov. To im je na kraju i uspjelo. Odmah po tom osuđene osobe su skidale crijep s krova, bacale ga u krug Zavoda, a kroz napravljene otvore pozivali su osuđene osobe iz I paviljona da im se pridruže. Osuđene osobe koje su boravile u I paviljonu, u kolektivima I-2, I-4, I-5 i I-6 su im se pridružile i također napravile barikadu. Potom su lomili i palili namještaj i bušili plafone da bi izašli na krov. Po izlasku na krov gdje su ostali cijelu noć, skidali su i bacali crijepove i palili krovnu konstrukciju. Stražari koji su boravili u tom kolektivu, uz nekoliko osuđenih osoba koje su se tu našle, uspjeli su u jednom dijelu paviljona ugasiti podmetnutu vatru i tom prilikom su spasili od gušenja dimom jedan broj osuđenih osoba. Pobuna se potom prenijela i na prijemno-otpusno odjeljenje gdje su se napravile barikade i gdje su osuđene osobe palile namještaj.

U toku noći došlo je do sukoba između dvije grupe osuđenika, gdje je pretučeno nekoliko osuđenih osoba, a zatvorski stražari su po probijanju vrata uspjeli izvući pretučene osuđenike iz I kolektiva i u stacionaru im ukazati medicinsku pomoć, a potom su ih smjestili u I-1 kolektiv sa još 34 osuđene osobe koje nisu učestvovali u pobuni.

Oko 05,30 sati jedan osuđenik koji je učestvovao u pobuni, pao je sa krova I paviljona, kada je htio da iz provaljene zatvorske kantine otuđi artikle. Istom je ukazana pomoć u ambulanti zavoda, zatim je odveden u Kantonalnu bolnicu u Zenici, a po povratku je smješten u prolaznu sobu u Zavodu.

U međuvremenu su osuđene osobe pored provale u zatvorsku kantine, provalile i u pekaru, kuhinju i vešeraj Zavoda. Iz ovih prostora su odnijeli prehrambene artikle.

Preko svojih predstavnika, osuđene osobe koje su učestvovala u pobuni, tražile su da ih posjeti Federalni ministar pravde. Dana 12.02.2003. godine ministar pravde je zajedno sa njegovim pomoćnikom i direktorom Kazneno popravnog zavoda obavio razgovor sa predstavnicima osuđenih osoba koje su bile u štrajku u prostorijama Prijemno-otpusnog odjeljenja KPZ Zenica.

Potrebno je naglasiti da osuđene osobe na početku pobune nisu imale izdiferencirane zahtjeve zbog kojih protestuju. Sa zahtjevima su se oglasili tek početkom razgovora sa ministrom. U tada postavljenim zahtjevima tražili su :

- **da se svim osuđenim osobama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora u Kazneno-popravnog zavodu zatvorenog tipa Zenica, primjenom instituta pomilovanja ili amnestije, snizi izrečena kazna zatvora za jednu trećinu.** Tom prilikom objašnjeno im je da za takav njihov zahtjev nema zakonskog osnova, jer se pomilovanje osuđenih osoba daje sukladno i po proceduri koja je propisana Zakonom o pomilovanju, a institut amnestije je u nadležnosti zakonodavne vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine i on se utvrđuje posebnim zakonom.

- **da se učesnici u ovoj pobuni oslobode disciplinske odgovornosti za učešće u istoj.** Objašnjeno im je da osuđene osobe za učešće u pobuni neće biti grupno kažnjene, već će se selektivno ispitati ima li kod pojedinaca elemenata ispoljenog ponašanja koje, sukladno odredbama Pravilnika o kućnom redu i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine, podliježe disciplinskom tretiranju.

U ovom razgovoru došlo se do zaključka da se formira posebna komisija koja će utvrditi nastalu štetu, a koju će osuđene osobe nadoknaditi sukladno odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Otklanjanju štete i stavljanju prostorija u funkciju, pristupilo se odmah po okončanju pobune, a na tim poslovima su radile osuđene osobe i djelatnici Zavoda.

3.

Nakon ovih razgovora osuđene osobe iz I i III paviljona su odmah sišle sa krova, a zavodska straža je pristupila pretresu kolektiva i osoba, saniranju preostalih požara, čišćenju krova i kruga, te izvoženju otpadnog materijala.

Od samog početka pobune pa sve do njenog okončanja 12.02.2003. godine, prema osuđenim osobama nisu primjenjivana sredstva prinude unatoč silini destruktivnog ponašanja i uništavanja imovine. Pripadnici službe osiguranja - stražari osiguravali su prostorije u Zavodu (osim III i I paviljona). Svi stražari kao i pripadnici Policijske uprave Zenica koji su osiguravali prostor van kruga Zavoda bili su u stalnoj pripravnosti da intervenišu u slučaju potrebe.

Situacija u Zavodu od 12.02.2003.godine do 17. 02. 2003. godine je bila izuzetno napeta jer su osuđene osobe koji su aktivnije učestvovala u pobuni

pretpostavljali da će biti disciplinski kažnjeni. Tako je 17.02. 2003. godine, po nagovoru ovih osuđenih osoba, došlo do odbijanja doručka i štrajka glađu od strane 110. osuđenih osoba iz III i I paviljona. Odgojna služba Zavoda je obavljala individualne razgovore sa osuđenim osobama tako da su sve osuđene osobe iz I paviljona otišle na ručak, ali ne i iz III paviljona. Oni su tada ponovili svoje zahtjeve o smanjivanju 1/3 kazne zatvora, a potom dali rok upravi Zavoda da im do 21.02.2003. godine do 12 sati dostave odgovor. Jedan osuđenik je tada javno dao prijetnju upravi Zavoda da je sve ovo do sada bila misaona vježba, a da slijedi pokazna.

Direktor zavoda je dobio informaciju da osuđene osobe iz III paviljona planiraju da na dan 21.02. 2003. godine izvrše preuzimanje Kazneno-popravnog zavoda zatvorenog tipa Zenica, tako što će uz pomoć osuđenih osoba iz drugih paviljona istjerati stražu iz kruga Zavoda.

U cilju sprječavanja daljeg destruktivnog djelovanja osuđenika koji su učestvovali u pobuni, a na prijedlog direktora Zavoda, Federalno ministarstvo pravde je Kazneno-popravnog zavodu zatvorenog tipa Zenica odobrilo pojačanje straže pozivanjem 42 stražara iz drugih kazneno-popravnih zavoda poluotvorenog tipa Sarajevo, Tuzla i Mostar radi izolacije vođa pobune i osoba koje su se isticale u rušilačkim aktivnostima, te njihovo smještanje u disciplinsko odjeljenje.

Akcija je počela 22.02.2003. godine u 05 sati i 20 minuta i trajala je do 06,00 sati, a sprovedena je u I ,II, i III paviljonu. U akciji je u I paviljonu učestvovalo 88 stražara, u II paviljonu je učestvovalo 26 stražara, a u III paviljonu 47 stražara. Kompletna akcija, koja je bila dobro isplanirana izvedena je veoma brzo i bez ikakvih problema i u zakonom predviđenim okvirima. Disciplinskog kažnjavanja opuslenih stražara poslije ove pobune nije bilo.

U disciplinsko odjeljenje toga jutra smješteno je 47 osuđenih osoba koje je po smještanju pregledao ljekar i koji je tom prilikom konstatirao kod jednog manjeg dijela privedenih, samo lakše tjelesne povrede (modrice i ogrebotine) koje su nastale njihovim privođenjem. Nije bilo potrebe za ozbiljnijom ljekarskom intervencijom. Ljekar nije utvrdio povrede od udaraca koji su nastali od upotrebe palice i sl.

4.

Ukupno 26 osuđenih osoba koje su učestvovala u pobuni premješteno je u druge kazneno-popravne zavode u Federaciji Bosne i Hercegovine i oni su također podvrgnuti ljekarskim pregledima kojom prilikom nisu utvrđene tjelesne povrede.

U akciji nije bilo povrijeđenih stražara.

Direktor Kazneno-popravnog zavoda izdao je Rješenje o usamljenju u trajanju od 90 dana za 24 osuđene osobe i za to dobio saglasnost Federalnog ministarstva pravde.

Federalno ministarstvo pravde izdalo je za 26 osuđenih osoba rješenja o privremenom premještanju u druge kazneno-popravne zavode u Federaciji BiH. Svi oni su premješteni iz sigurnosnih razloga.

Disciplinskom postupku podvrgnuto je 58 osuđenih osoba. Disciplinski postupak i izricanje disciplinskih kazni vodila je disciplinska komisija, a osuđenim osobama prilikom utvrđivanja odgovornosti omogućeno je da iznesu odbranu, a po dobijanju prvostupanjskog rješenja o disciplinskom kažnjavanju i korištenje prava na žalbu.

U skladu sa pozitivnim zakonskim propisima sve disciplinski kažnjene osobe podliježu i materijalnoj odgovornosti zbog nanošenja materijalne štete. Rješenja kojima je utvrđena visina štete i naknada iste uručena su osuđenicima uz pravnu pouku da na isto imaju pravo ulaganja žalbe..

Također zakon predviđa da u ovakvim slučajevima osuđene osobe pored materijalne odgovornosti podliježu i krivičnoj odgovornosti. Protiv određenog broja osuđenika pokrenuti su postupci utvrđivanja krivične odgovornosti za slijedeća krivična djela:

- za dva osuđenika zbog direktnog učestvovanja u organizaciji pobune što se odnosi na član 337. stav. 1 i 2. Krivičnog zakona F BiH. (sudjelovanje u skupini koja je spriječila službenu osobu u vršenju službene dužnosti).

-četiri osuđenika zbog učešća u organizovanoj pobuni što se također odnosi na član 337. stav 1. i 2. Krivičnog zakona F BiH.

-pet osuđenika za djelo predviđeno članom 274.stav. 1. (teška krađa) Krivičnog zakona FBiH.

-četrnaest osuđenika za djelo učešća u pobuni po članu 331. stav 1.Krivičnog zakona F BiH.

Kazneno-popravni zavod zatvorenog tipa Zenica je jedini zavod visoke sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine. Isti je smješten u uglavnom starim i dotrajalim objektima, a smještajni uvjeti i kapaciteti izdržavanja kazne zatvora ispod su standarda propisanih domaćim zakonom i ispod su evropskih standarda . Ove standarde jedino ispunjava V paviljon koji nije velikog kapaciteta.

Upošljavanje osuđenih osoba se vrši samo djelimično i to na režijskim poslovima u Zavodu te u Privrednoj jedinici "Novi život" koja posjeduje zastarjele mašine i tehnologiju za tešku industriju. Na ekonomiji Zavoda koja je zbog uzurpiranosti zemljišta svakim danom sve manja, upošljava se veoma mali broj osuđenih osoba.

5.

Broj uposlenih stražara u ovom zavodu s obzirom na tip zavoda (zatvor visoke bezbjednosti), popunjenost kapaciteta i tehničku opremljenost, je veoma mali .

U krugu Kazneno-popravnog zavoda zatvorenog tipa Zenica nezakonito se nalazi odjeljenje za obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje, u kome se u krajnje

nehumanim uvjetima izvršava ova mjera. Ovo odjeljenje se hitno mora izmjestiti iz kruga Kazneno-popravnog zavoda zatvorenog tipa Zenica.

2. Uvjeti u muškim i ženskim odjelima Zavoda za liječenje, rehabilitaciju i socijalnu zaštitu hroničnih duševnih bolesnika «Jakeš» Modriča

Na Zahtjev CPT-a da se odmah provede inspekcija u Zavodu za liječenje, rehabilitaciju i socijalnu zaštitu hroničnih duševnih bolesnika «Jakeš» Modriča, pod nadzorom Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, po pitanju smještajnih uslova u muškim i ženskim odjelima za akutne bolesnike i njihovih efekata na pitanja bezbjednosti, i po provedenoj inspekciji infomira CPT u roku od tri mjeseca o rezultatima inspekcije i mjerama poduzetim s tim u vezi, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske u svom Izvještaju navodi sljedeće:

Prilikom posjete Evropskog komiteta Zavodu «Jakeš», naloženo je Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske da formira kompetentnu komisiju koja će ispitati pitanje bezbjednosti na muškom i ženskom odjelu za akutno zbrinjavanje bolesnika ovog Zavoda. Po uputama Komiteta imenovana je komisija koja je dana 16.7.2003.godine posjetila zavod i sačinila zapisnik sa zaključcima.

Članovi Komisije u svom Izvještaju navode da su u ustanovi obavili razgovor kako sa zaposlenima, tako i sa pacijentima. Također, navode da su prilikom razgovora posebnu pažnju obratili na broj korisnika, uslove života u ustanovi, kao i međusobnu komunikaciju osoblja, osoblja i korisnika, korisnika međusobno i sigurnosti rada u akutnom muškom i ženskom odjeljenju u pogledu pacijenata i osoblja.

Članovi Komisije su nakon obavljenog razgovora, obilaska Zavoda i uvidom u prostor u kojem borave korisnici utvrdili da u Zavodu trenutno boravi 329 korisnika.

Akutno odjeljenje postoji od osnivanja ovog Zavoda, tj. od 1984.god. kada je ustanova registrovana.

Od osnivanja Zavoda egzistira i akutno odjeljenje za bolesnike koji su primljeni nedovoljno oporavljeni ili za bolesnike čija se bolest pogorša u toku dužeg vremenskog boravka u ovoj ustanovi (česta pogoršanja osnovne bolesti).

Inače, ustanova je predviđena za liječenje, rehabilitaciju i socijalnu zaštitu hroničnih duševnih bolesnika.

Pacijenti su raspoređeni u više objekata od kojih većina nije namjenski građena za psihijatrijski smještaj. Nazivi objekata su ostali iz ranijeg doba početka rada ove ustanove.

Raspored pacijenata Zavoda Jakeš po odjeljenjima:

Dunav	70 (smješteni su nepokreti i muško otvoreno odjeljenje)
Sana	41 (muško i žensko akutno odjeljenje)
Pliva	41 (i žensko otvoreno rehabilitaciono odjeljenje)

Korisnici iz Višegrada (138) smješteni su u kućice koje su namjenski ranije građene (Morava, Neretva, Sutjeska, Una, Vrbas, Drina i Bosna).

Zaštitna kuća Kladari: na smještaju je 12 korisnika. Zaštitna kuća je noviji vid smještaja bolesnika koji se uključuju u zajednicu. Održavaju imanje u okviru kojeg se nalazi kuća i funkcioništu na principu terapijske zajednice.

Veliki broj pacijenata koji je smješten u ovu ustanovu su već ostarjeli bolesnici na koju su rodnici zaboravili. Radi se o starim, dementnim, nepokretnim bolesnicima kojima je potrebna i briga interniste.

U ovoj ustanovi zaposleno je 52 srednje medicinske sestre, 1 VŠS nutricionista, socijalni radnici 2, ljekari 4, neuropsihijatar, internista i 2 doktora na specijalizaciji iz psihijatrije od kojih je jedan upravo položio specijalistički ispit.

U Tehničkoj službi zaposleno je 8 ljudi.

U radnoj terapijski takođe 8.

U ishrani 15.

Pravna ekonomska služba 14

Bolničara 11

Spremačice 10

Obzirom na našu socio-ekonomsku situaciju smještaj bolesnika je takav da odgovara raspoloživim sredstvima i krajnje su siromašni.

Uslovi rada i života su skromni i ostvareni su samo zahvaljući požrtvovanosti osoblja, nalaženju mogućnosti da se iskoriste vlastiti resursi i pravilno upotrijebi humanitarna pomoć, koje je sada sve manje.

Prostori u kojima se nalaze pacijenti zadovoljavaju neophodne uslove što se tiče čistoće. Imaju hranu, odjeću i odgovarajuću terapiju. Postoji problem nabavke lijekova.

Postoji pozitivno terapijsko okruženje. Prostori su dekorisani radovima pacijenata. Neki pacijenti imaju svoje garderobne ormare gdje mogu držati svoje sitne stvari i garderobu. Pacijenti ne znaju čuvati svoje stvari, te o tome vode brigu terapeuti.

Omogućeno je pacijentima da održavaju ličnu higijenu (ne i tuševi).

Uglavnom su pacijenti odjeveni u svoju odjeću, a nepokretni u pidžame. Obzirom da smo ustanovu posjetili u ljetnom periodu prisutna je ogromna količina muva sa kojima se bore raznim priručnim sredstvima.

Ishrana pacijenta je odgovarajuća, distribuirana se pod pristojim uslovima.

Postoje trpezarije, stolovi, stolice i pribor.

Spavaonice u kojima su smješteni pacijenti imaju veliki broj kreveta.

Psihijatrijsko liječenje podrazumjeva psihofarmakoterapiju kombinovanu sa modernim dostignućima socijalne psihijatrije. Psihofarmakoterapija se primjenjuje kontinuirano uz stalni nadzor psihijatra. Postoje istorije bolesti bolesnika u kojima se nalaze osnovni podaci o pacijentu, početak bolesti, anamneza i dalje praćenje. Mnoge intervencije se pišu na temperaturnu listu.

Psihijatrijsko liječenje je zasnovano na individualiziranom prisutuu. Uključen je širok spektar rehabilitacionih i terapijskih aktivnosti. Postoji radna terapija, grupna terapija te individualni radno okupacioni tretman prema interesovanju pacijenata. Rekreacija se odvija u prirodnim uslovima (igrališe za fudbal, basket).

Socio-terapijske metode po principu terapijske zajednice upražnjavaju se jedan put nedeljno u strukturisanim terminima o čemu vodi računa zaposleno osoblje. Radno-okupacioni tretman takođe je strukturisan u određeno vrijeme.

Zastupljene su i poljoprivredne aktivnosti u sklopu radno-okupacionog tretmana, obzirom da se ustanova nalazi u poljoprivrednom kraju. Pacijenti idu na izlete uglavnom petkom, a prema mogućnostima ustanove. Socijalni radnici su zaduženi da

snabdjevaju pacijente sa sitnim potrebštinama, da pišu pisma, da organizuju telefonsku komunikaciju pacijenta sa njegovom porodicom kad je to moguće. Taj telefon ide uglavnom na račun institucije.

Zaključci Komisije su da:

- Nije zapažena tortura ili nečovječno ponašanje od strane osoblja spram korisnika.
- Postoji opasnost od međusobnih sukoba pacijenata.
- Postoji nedovoljna sigurnost akutnog muškog i ženskog odjela u pogledu zaposlenog osoblja i pacijenata.
- Materijalni uslovi življenja i boravka pacijenata su nezadovoljavajući i trebaju se poboljšati.
- Postoji dotrajalost uređaja, aparature (kako za dijagnostiku tako i za obično održavanje ustanove).
- Postoji dotrajalost objekata, te je potrebno njihovo renoviranje.
- Ne postoji dovoljan broj visoko stručnog kadra.

Potrebna je edukacija kadra svih profila i to:

- za sestre u njihovom domenu psihijatrijske njege i vještina samoodbrane.
- više med. sestre u kvalitetnijem pružanju diferencirane psihijatrijske brige.
- ljekare i psihologe da dobiju mogućnost usavršavanja znanja u drugim ustanovama koji se bave ovakvim poslom.

Pomoćno osoblje takođe treba odgovarajuću edukaciju i nadzor.

Treba dovršiti zakonsku regulativu koja se odnosi na psihijatrijske ustanove uopšte i postavljanje valjanih standarda za liječenje i rehabilitaciju psihijatrijskih bolesnika na teritoriji cijele Republike Srpske.

Zakonska regulativa bi trebala omogućiti organizacionu strukturu zdravstvenih službi za lica sa psihijatrijskim poremećajima u manjim psihijatrijskim ustanovama, sa manjim brojem kreveta i izgradnji centara za mentalno zdravlje u lokalnim zajednicama. Velike psihijatrijske ustanove nose sa sobom znatnu opasnost institucionalizovanja, kako pacijentata tako i osoblja i to posebno ako su smješteni na izolovanim udaljenim lokacijama.

Važno je istaći veliku požrtvovanost osoblja ove ustanove u brizi za svoje korisnike i da se uslovi života i rada u ovoj ustanovi poboljšaju.

Mišljenja smo da bi komisije za ovakve posjete trebale u ovaj sastav uključiti i druge profile stručnjaka, kao i predstavnike korisničkih organizacija što će sigurno dovesti do poboljšanja uslova života i rada u ustanovama za zbrinjavanje i liječenje mentalno oboljelih.

3. Informacija o uvjetima smještaja psihijatrijskih pacijenata u forenzično psihijatrijskoj jedinici zatvora u Zenici

Slijedom uputa datih od strane Evropskog Komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja po odluci i Rješenju Federalnog Ministarstva zdravstva formirana je stručna grupa koja je izvršila nadzor forenzičko psihijatrijske jedinice KPZ Zenica.

U neposrednom nadzoru forenzičke psihijatrijske jedinice KPZ Zenica konstatirano je sljedeće:

Organizirana je kao privremeni odjel KPZ Zenica, a radi izvršavanja mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u psihijatrijskoj ustanovi. Ovom mjerom je obuhvaćeno 75 bolesnika .

Uposlena su četiri medicinska tehničara, jedan radni terapeut, dva doktora medicine - specijalista neuropsihijatrije angažirani su po ugovoru, koja dolaze tri puta tjedno. U razgovoru sa zatvorskom upravom došlo se do zaključka da ovo nije adekvatan način tretmana ovakvih bolesnika, ali da ne postoji drugo rješenje s obzirom na nedovoljan broj specijalista neuropsihijatrije u Federaciji BiH, a samim tim i nemogućnosti stalnog angažiranja u ustanovi.

Dežurni tim su medicinski tehničar i stražar.

Spavaonice imaju preko trideset kreveta, koji su neadekvatni za ove bolesnike. Higijenski uvjeti su veoma loši, kako prostorija, tako i sanitarnih čvorova. Grijanje, koje je dio grijanja Zavoda najlošije je u ovom dijelu, prema navodima direktora.

Terapija ovih bolesnika je uglavnom medikamentozna.

Bolesnicima je omogućen kontakt sa vanjskim svijetom, posjete, odlasci domu, uz prethodnu konzultaciju nadležnog doktora medicine neuropsihijatra. Najčešći problem je da su ovi ljudi odbačeni od strane svojih najbližih, pa je samim tim i njihova resocijalizacija otežana.

Mreže za vezivanje, koje su bile na krevetima, otklonjene su.

Ukoliko postoji potreba za prisilnim ograničavanjem kretanja ovih pacijenata, to radi dežurni medicinski tehničar, uz odobrenje nadležnog doktora medicine specijaliste neuropsihijatra što uvodi u posebnu svesku, koja se ne vodi sukladno propisima.

Pri ovom odjelu nalazi se i samica, koja ima dva kreveta. Po navodima uposlenih u nju se smještaju bolesnici kad sami izraze želju.

Medicinski tehničari nisu obučeni vještinama samoobrane.

Uvidom u stanje ovog dijela KPZ evidentno je da su uvjeti za smještene bolesnike krajnje nehumani i neodrživi.

U cilju poboljšanja uvjeta zdravstvenog zbrinjavanja pacijenata u KPZ Zenica, nalažu se sljedeće mjere:

- Poboľjšati higijenske uvjete.
- Osigurati sanitetsko vozilo za prijevoz bolesnika u zdravstvene ustanove.
- Organizirati zdravstvenu zaštitu tijekom 24 časa, preraspodjelom radnog vremena ili prijemom novih medicinskih tehničara. Osigurati kisik.
- Obnoviti opremu.
- Planirati i organizirati zdravstveno prosvjećivanje osuđenika

Za forenzičko-psihijatrijski dio potrebno je da:

Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo zdravstva sukladno odredbi člana 232. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 44/ 98) odrede zdravstvenu ustanovu u kojoj će se izvršavati mjera obveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi.

Dakle, neophodno je:

- Hitno poduzeti mjere za poboljšanje stanja u ovom segmentu do određivanja zdravstvene ustanove u kojoj će se izvršavati mjera sigurnosti obveznog psihijatrijskog liječenja.
- Higijenske uvjete poboljšati.
- Smanjiti broj kreveta u spavaonicama.
- Samicu organizirati sa jednim krevetom.
- Donijeti Kućni red za forenzičko-psihijatrijsku jedinicu, iz stava 1 članka 171 navedenog zakona, od strane rukovodioca KPZ.
- Donijeti naputak o vođenju evidencije o primjeni fizičke sile u zaštiti osoba sa duševnim smetnjama sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Službene novine Federacije BiH,br. 2/92 i 13/94).
- Obučiti medicinske tehničare vještinama samoobrane.